

FUTBOL FANATİZMİ VE YAZILI BASIN

Aslı YAPAR GÖNENÇ*

Özet

Bu çalışma kapsamında futbolda fanatizm ve yazılı basın olguları ele alınmaktadır. Burada özellikle basın tarafından körüklenen şiddet olgusu üzerinde durulmaya çalışılacaktır. Günümüzde futbol bir popüler kültür ürünü olarak kabul edilmektedir. Tüm kitleler futbolu büyük bir ilgiyle izlemektedirler. Eğitim düzeyi ne olursa olsun insanlar futbolu yaşamlarını ayrılmaz bir parçası olarak görmektedirler. Durum böyle olunca, futbolun amatör ruhtan sıyrılıp bir meslek konumuna gelmiş ve bu alanda kazanç sağlamak birincil önem kazanmıştır. Bu nedenle futbolun artık günümüzde bir sanayi kolu olduğunu söylemek olasıdır. Futbolla birlikte fanatizm olgusu da akla gelen ilk kavramlardandır. Ancak bu fanatizmin sonuç olarak şiddete yol açması irdelenmesi gereken bir konudur. Ayrıca bu durumun kitle iletişim araçları tarafından destekleniyor olması da olgunun bir başka boyutudur.

Çalışmanın ilk bölümünde futbol olgusu ele alınmakta, ikinci bölümde fanatizm kavramı açıklanmaya çalışılmakta ve son bölümde ise yazılı basın tarafından körüklenen taraftarlık ve fanatizm olgusu çeşitli üniversitelerde ve kurumlarda gerçekleştirilmiş olan araştırmaların ışığında değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

Anahtar sözcükler: Futbol, fanatizm, basın.

Le fanatisme au football et la presse écrite

Dans cet article nous parlons de la notion du fanatisme au football et de la presse écrite. Nous insistons sur la violence provoquée par la presse écrite. De nos jours le football est accepté comme un produit de la culture populaire. Tout le monde s'intéresse au football. Quelque soit leur niveau d'éducatons, les considèrent le football comme une indispensable partie de leurs vies. C'est pour cette raison que le football qui s'est débarrassé de son identité d'amateur, est devenu un métier professionnel. Dans le football gagner de l'argent s'est placé au premier rang. Nous pouvons dire que le football est devenu une industrie. On peut dire que le fanatisme est apparu avec le développement du football. Ce fanatisme provoque la violence. Cette violence est soutenue par les moyens de communication de masse.

Dans la première partie on examine le phénomène du football. Dans la deuxième partie on essaye d'expliquer la notion du fanatisme. Dans la partie finale, on essaye de juger le phénomène du fanatisme dans le cadre des recherches effectuées au sein des universités et des institutions.

Mots clés: Football, fanatisme, presse écrite.

*Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü.

Giriş

Spor denince akla ilk gelen dal hiç kuşkusuz futbol olmaktadır. Futbol, geçmişten günümüze her yaşta her kesimden insanı, aynı amaç çevresinde toplayabilen ender olgulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle de futbol olgusu toplum bilimleri ile uğraşan bir çok araştırmacının ilgisini çeken ve irdeledikleri bir konu olmuştur.

Biz de bu çalışma kapsamında öncelikle futbol olgusu üzerinde durduktan sonra, fanatizmin tanımını yapmaya ve yazılı basında fanatizm olgusunu kısaca ele almaya çalışacağız.

1. Futbol Olgusu

Tüm spor dalları arasında futbolun yeri tartışmasızdır. Bu yalnızca ülkemize özgü değil tüm dünyayı kapsayan bir gerçektir. Günümüzde futbol artık herkes tarafından ilgiyle izlenen, kimi zaman yaşam biçimi ona göre düzenlenen bir endüstriyel ürün konumuna gelmiştir.

Bugün kabul gören anlamıyla futbolun beşiği İngiltere olarak bilinmektedir. "Modern anlamda ilk futbol kulübü 1855'te kurulan Sheffield United'dir. 1863 yılında İngiltere Futbol Federasyonunun kurulmasıyla birlikte, modern futbolun ana hatları da tespit edilmiş ve 1869'da resmi anlamda futbol ilan edilmiştir" (Futbol Yılı, 1963: 7).

Ancak insanların top oyununa ilgi duymaları oldukça eski dönemlere rastlamaktadır. "M.Ö 2500 yıllarında da Çin'de yere dikilmiş iki mızrak arasından bir topu tekmelemek suretiyle geçirmeye çalışarak talim yapıldığı bilinmektedir. Orta Asya Türklerinin de kız ve erkeklerden kurulu karma takımlarla, topa elle dokunmadan, sadece ayak ve kafa ile vurularak rakip kalede içeri atmaya çalışarak bir oyun oynadıkları kaynaklarda

yer alıyor. İçlerinde Kaşgarlı Mahmut'un da bulunduğu pek çok tarihçinin kitaplarında da Türklerin oynadığı 'Tepük' isimli bir oyundan bahsedilir." (Arıpınar, 1992: 7-8).

Geçmişten günümüze dek ilgiyle karşılanan, 1863 yılında kuralları İngiltere'de belirlenen futbol adlı spor oyunu daha sonra tüm dünyada aynı kurallarla oynanan evrensel bir oyun olarak kabul görmüştür.

"Futbol kendi doğasında varolan, ortak kimlik yaratma duygusu sayesinde kısa sürede sadece İngiltere'de değil, hemen hemen tüm dünyada yaygınlaşmış ve dünyanın en popüler sporu haline gelmiştir." (Arık, 2003: 602).

Ülkemize de futbol İngilizler tarafından getirilmiştir. Ticaret amacı ile Osmanlı topraklarına gelen İngilizler önceleri kendi aralarında oynadıkları bu oyunu zaman içinde Osmanlılara da benimsetmişlerdir.

"Tarihi kayıtlara göre, Türk topraklarında ilk maç 1875 yılında Selanik'te oynanmıştır. Daha sonra İstanbul ve İzmir illerinde futbol oynanmaya başlanmıştır. Türkiye'de o dönemde futbol genelde İngilizler ve Rumlar arasında oynandı. 1903 yılında kurulan ilk lig, yani İstanbul Futbol Ligi'nde önce sadece İngiliz ve Rum takımları mücadele etmiştir." (Daroğlu ve San, 1960: 3).

İşgal ve savaş yıllarında işgal kuvvetlerine karşı kazanılan galibiyetler, ülkemizde futbolun giderek sevilmesini sağlamıştır. Bu sevgi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de giderek artmıştır.

Bununla birlikte ilk profesyonel lig 1951-1952 döneminde İstanbul'da kurulmuştur. "Türkiye'de ilk profesyonel lig 1951-52 sezo-

nunda İstanbul takımları arasında örgütlendi. Ankara ve İzmir'de de 1955'ten itibaren profesyonel liglere geçiş oldu. Bu gelişmeler 1959'da Milli Lig'e giden yolu açtı. İstanbul, İzmir ve Ankara takımları arasına sıkışan Milli Lig'i, Türkiye Ligi'ne dönüştürme çabaları başlayınca, hemen hemen bütün illerdeki takımlar bu lige katılmak için başvurular. Bu aşırı talep fazlalığı üzerine 1963-64 sezonunda Türkiye İkinci Ligi, 1967-68 sezonunda ise Üçüncü lig kuruldu." (Kocak, 2002: 96).

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de futbolun profesyonelleşmesi ve uluslararası arenaya çıkmasıyla birlikte, özellikle de 90'lı yıllardan sonra uluslararası arenada kazanılan başarılar sonucunda, futbol tüm sevenleri için vazgeçilmez bir tutku olmuştur.

Futbolun amatör ruhtan sıyrılıp bir meslek konumuna gelmesiyle birlikte gelir elde etmek, kazanç sağlamak birincil önem kazanmıştır. Bu nedenle futbolun artık günümüzde bir sanayi kolu olduğunu söylemek olasıdır.

"Artık 21. yüzyılda Futbol oyunu, yalnızca bir spor karşılaşması olmaktan çıkmış durumdadır. Futbol bugün başlı başına bir sanayi kolu olarak çalışırken kendine aynı zamanda yan sanayiler de yaratmış ve böylece dev bir pazar konumuna ulaşmıştır." (Özgen, 2004: 33).

Futbol denince fanatizm kaçınılmaz olarak ortaya çıkmakta ve toplumun tüm kesimlerini etkilemektedir.

Günümüzde 18 takımın mücadele ettiği Türkiye Birinci Ligi 2001-2002 döneminde Süper Lig, 2005-2006 döneminde ise Turkcell Super Ligi adını almıştır.

Kimilerine göre de ülkemizde popüler kültürün temelinde acı ve şiddet yer almaktadır. "Popüler kültür, kitlenin içinde onunla birlikte olduğundan ve onu teslim aldığından, en çok bir şeye, şiddete dayanmaktadır; ya da tersinden söylemek gerekirse, popüler kültür, yaşamla kesiştiği her noktada şiddetin bir dışı vurumu olarak önümüze gelmektedir. Kitlenin, kendini ifade etmesinin adeta tek aracı halinde bulunan bu kültür, artık ne Türk filmlerinin melodramik havasına dayanmakta, ne ilk dönem arabesk şarkıcıların ıstırabına yaslanmaktadır. Pop kültür Türkiye'de artık futboldur." (Kahraman, www.radikal.com.tr).

Bu da futbolun artık insanların kendilerini saldırgan bir biçimde ifade edebilecekleri bir alan olarak görmelerine neden olmuştur. Artık stadyumlarda her türlü saldırganlık kitle psikolojisinin de etkisiyle yaşanabilmektedir.

2. Fanatizm Olgusu

Fransızca kökenli bir sözcük olan fanatizme, Fransızca sözlükte şöyle bir tanım getirilmektedir. "Bir öğretiye, bir dine, bir amaca onu savunmak için mutlak bir gayretin eşlik ettiği aşırı inanç. Çoğunlukla hoşgörüsüzlük ve şiddete yol açabilir." (Le Petit Robert, 1993: 891).

Bir takıma gönülden bağlı olmak, o takımı desteklemek spor karşılaşmalarının temelinde olan bir olgudur. Ancak yukarıdaki tanımda da görüldüğü gibi hoşgörüden uzaklaşarak şiddete yönelmek sporu amacından saptırmaktadır.

Oysa öldükten sonra küllerinin stadyuma serpilmesini isteyen Real Madrid taraftarlarının bu istemi fanatizmin güzel bir örneği olarak verilebilir.

"Futbolda, fanatizm her geçen gün yeni bir boyut kazanıyor. Bunlara en son örnek, FIFA'nın, "Yüzyılın Takımı" olarak açıkladığı İspanyol devi Real Madrid taraftarlarından geldi. Resmi olarak 300'den fazla kişi, öldükten sonra küllerinin, Real Madrid takımının maçlarını oynadığı Santiago Bernabeu Stadi'na saçılması için başvuruda bulundu. Real Madrid yetkilileri, "Taraftarlarımız bizim için vazgeçilmez. Bu konuda bir araştırma yaptıktan sonra resmi bir açıklama yapacağız." dedi. (www.habervitrini.com).

Bu örnekten de anlaşılabilceği gibi fanatizm futbol alanında önemli boyutlara ulaşmıştır. Ancak güzel taraftarlık örnekleri olduğu gibi şiddete varan örneklerde görülmektedir. Oysa sporun özünde kardeşçe mücadele yatmaktadır.

"Sporun asıl amacının, centilmence mücadele ve insanları birbirleriyle kardeşçe kaynaştırmak olduğu söylenegelmiştir. Sahadaki heyecanı, sporcuların yanı sıra taraftarlar da yaşar. Galibiyetlerin mütevazı bir sevinç, mağlubiyetlerin hüznü ama olgunlukla karşılanması beklenir. Günümüz futbolundaysa durum pek de böyle değil. Dünyada en çok ilgi gören spor dalı olan futbol, şiddet gösterilerine alet ediliyor. Statlardan ırkçılık, şiddet ve ayrımcılık dolu kitlesel dalgalar yayılıyor" (http://www.sncweb.ch).

İnsanların maç izlerken birbirlerini yaraladıkları, öldürdükleri bile olmaktadır. Örneğin Kasım 2004'te Beşiktaş-Çaykur Rize Spor karşılaşması sırasında 16 yaşında bir genç bıçaklanarak öldürülmüştür. Bu olayın ardından Spor'da Şiddet Yasası'nın sıkı bir biçimde uygulanması gerektiği vurgulanmıştır.

28 Nisan 2004 tarihinde kabul edilen 7 Mayıs 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5149 sayılı **Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun'un** amacı ve kapsamı 1. ve 2. maddelerinde şöyle dile getirilmektedir:

"Amaç MADDE 1. -Bu Kanunun amacı; spor müsabakalarının yapıldığı alanlar ile bunların eklenti ve çevresinde müsabaka öncesinde, müsabaka esnasında veya sonrasında şiddetli rekabet ve bunun doğurduğu fanatizm sonucu patlayıcı, parlayıcı, yanıcı, yakıcı, kesici veya delici maddelerin kullanılmasının, şiddet ve düzensizliğin, kişilik haklarına, ailevi veya manevi değerlere yönelik hakaret, sövme ve aşağılayıcı slogan ve davranışların yer aldığı sporun ruhuna, ilke ve kurallarına uymayan kötü tezahüratın önlenmesi suretiyle huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığı ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik olarak alınacak önlemler ve uygulanacak yaptırımlarla ilgili usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam MADDE 2. -Bu Kanun; spor müsabakalarının yapılacağı alanlarda uygulanacak güvenlik önlemlerini, yasak fiil ve davranışları, bunlara uygulanacak yaptırımları, spor kulüplerinin, taraftarların, taraftar derneklerinin, taraftar temsilcilerinin, spor federasyonlarının, yayın kuruluşları ile diğer ilgili kişi ve kurumların spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesine ilişkin hususlardaki görev ve sorumluluklarını kapsar." (Resmi Gazete, 07.05.2004).

Bu yasa maddelerinden de anlaşılacağı gibi futbol karşılaşmalarında şiddeti önlemek için sorumluluk yalnızca taraftara ve spor kulüplerine değil; aynı zamanda yayın kuruluşlarına da düşmektedir. Günümüzde, Türk spor basını ya da bir başka deyişle fut-

bol basını fanatizmi körükler nitelikte yayınlar yapmaktadır.

Kimi bilim adamları ise futbolda fanatizm olgusunu Terör Yönetimi Kuramı ile açıklamakta, bu alanda yalnızca yasal düzenleme yapılmasının yeterli olmayacağını vurgulamaktadır.

“Terör Yönetimi Kuramı (TYK), futboldaki şiddetin anlaşılması açısından bir başlangıç noktası olabilir.(...) Terör Yönetimi Kuramı, insanın, ölümlü olduğu bilgisinin farkında olmasının, onun davranışlarında yönlendirici bir etkisi olduğunu vurgular. Biz, diğer canlılardan farklı olarak, eninde sonunda öleceğimizi ve bu dünyayı terk edeceğimizi bilen tek türüz. Belki bu bilgiyi her an düşünmüyoruz ya da sürekli farkında değiliz ama TYK’ya göre davranışlarımızı belirleyen en önemli etmenlerden birisi ölümlü olduğumuz bilgisidir. Doğal olarak bu tür bilgi, her şeyin yok olacağı, her şeyi bırakıp gideceğimiz ve geri dönemeyeceğimiz bilgisi, aslında korkunç bir bilgidir.(...) Bir takımın taraftarı olmak, hele hele fanatik bir taraftarı olmak, kuvvetli bir kültürel dünya görüşü örneğidir. Çünkü, fanatik olan bir kişi için “A taraftarı olmak” sadece bir etiket değil çoğu zaman da yaşam biçimidir. Kendi yaşam şeklini, tarzını, anlamını “A taraftarı olmak” ile tanımlayan ve bunu kendi kimliği haline getiren kişinin, TYK açısından amacı, ölümlülük bilgisinin yarattığı korku (terör) ile başetmektir. Bu konuda yapılan pek çok deneysel çalışmanın ışığı altında ölümlülük bilgisinin yarattığı korkunun kişiyi kendi dünya görüşüne (taraftarlık) gitgide daha çok bağladığını söylememiz yanlış olmayacaktır.” (Kökdemir ve Yeniçeri, www.baskent.edu.tr).

Gerçekte de bireyler bastırılmış şiddet davranışlarını kitle psikolojisi ile spor karşılaş-

malarında rahatlıkla gün ışığına çıkarabilmektedir. “Birey bir gruba ait olduğu duygu ve düşüncesine doyum bulmayı ararken, bir grupla birlikte bu duygu ve düşüncelerini açığa çıkartmak daha kolay olur. Şiddeti bastırılmış, ifade edilmemiş, engellenmiş duyguların bir patlaması olarak karşımıza çıktığında, bir tür hastalıklı davranış şekline dönüşmektedir.” (Ertürk, 2005: 16)

Futbolda fanatizm yalnızca ülkemize özgü bir sorun olarak karşımıza çıkmamaktadır. Tüm dünyada benzer ekonomik ve sosyo-kültürel olgulardan dolayı, şiddet daha çok futbol karşılaşmalarında ortaya çıkmaktadır.

“Leicester Üniversitesi’nden bir grup spor sosyologunun (Williams, Dunning ve Murphy, 1989) bir araştırmasına göre, söyleşi yapılan seyircilerin %57’si şimdiye dek en azından bir deplasman maçında kendini tehdit altında hissetmiştir.” (Bale, 2001: 83)

Bu da göstermektedir ki, tüm dünyada stad-yumalarda şiddet yaşanmaktadır. Aynı zamanda da bu şiddet çeşitli nedenlerle medya ve iktidar tarafından desteklenmekte ve bireylerin ilgisi toplumsal olaylardan başka taraflara çekilmek istenmektedir. Böylece siyasetçiler iktidarlarını pekiştirmekte medya da reklam ve rayting gelirlerini arttırmaktadırlar.

3. Yazılı Basında Futbol Fanatizmi

Geniş kitleleri peşinden sürükleyen futbol olgusuna yazılı basının uzak durması elbette beklenemez bir durumdur. Tüm dünyada spor basını denilince akla ilk gelen yine elbette futbolla ilgili yayınlardır.

Tüm günlük gazeteler sayfalarında futbola mutlaka yer vermekte, hatta kimi zaman ilk sayfalarına ya da manşetlerine futbolla ilgili konuları taşıyabilmektedirler. Ayrıca sayfa-

larında yalnızca futbola yer veren spor gazeteleri de yayınlanmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının futbolla ilgili yayınlara ağırlık vermesinin en önemli öğelerinden biri futbolun oldukça büyük bir gelir getiren sektör olmasından kaynaklanmaktadır.

Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden A. Yalçın Kaya tarafından 1-10 Nisan, 11-20 Mayıs, 21-30 Haziran 1996 tarihlerinde iradi örneklem yöntemi ile seçilen Sabah, Milliyet, Zaman ve Cumhuriyet gazetelerinin spor sayfaları üzerine yapılan bir araştırma spor basınında futbolun yerini kanıtlar niteliktedir. "Futbol ile ilgili haber sayısı 855, Basketbol ile ilgili haber sayısı ise 77'dir. Bu spor konularını 23 haberle At Yarışı, 21 haberle TV'de Spor ve 20 haber ile de Güreş izlemektedir" (Kaya, 2002: 185).

Futbolun geniş kitleler tarafından izlenmekte olması tirajlarını artırmayı isteyen gazetelerin popüler bir ürün olan futboldan yararlanmalarını sağlamaktadır. Günümüzde futbol, medya tarafından dünyanın en ilgi gören sporu olarak yansıtılmakta ve önemli bir satış aracı olarak algılanmaktadır.

Medyada futbol denince ilk akla gelen İstanbul'daki üç büyük takım Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş takımları olmaktadır. Bunda elbette İstanbul nüfusunun daha kalabalık olmasından dolayı bu üç büyük takım taraftarının daha fazla olması ve medyanın merkezinin İstanbul'da bulunması da etkindir.

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden Güven N. Büyükbaykal'ın yaptığı araştırma basında futbolun yerini belirlemenin yanı sıra üç büyüklere verilen önemi de belirlemektedir. Araştırma kapsamında bir kitle

gazetesi olarak Milliyet, fikir gazetesi olan Cumhuriyet ve spor gazetesi olan Fotomaç incelenmiştir. 1 Şubat-15 Şubat 2003 tarihli gazetelerde futbol yazılarının genel spor yazılarına oranı, üç büyüklerle ilgili futbol yazılarının diğer futbol yazılarına oranı sütun santim yöntemiyle ele alınmıştır.

"Elde edilen verilere göre Milliyet Gazetesi'nin spor sayfalarındaki spor yazılarında futbola %67.3 oranında, Cumhuriyet Gazetesi'nin %63.9 oranında, Fotomaç Gazetesi'nin ise %89.4 oranında yer verdiği görülmüştür. Oranlar ayrı ayrı incelendiğinde ise; Milliyet Gazetesi'nde üç büyüklerle ilgili futbol yazılarının spor sayfalarındaki toplam futbol yazılarına oranı %67.6, Cumhuriyet Gazetesi'nde üç büyüklerle ilgili futbol yazılarının spor sayfalarındaki toplam futbol yazılarına oranı %70.3, Fotomaç Gazetesi'nde üç büyüklerle ilgili futbol yazılarının spor sayfalarındaki toplam futbol yazılarına oranı %60.3'tür" (Büyükbaykal, 2004: 170).

Gerek Kaya'nın gerek Büyükbaykal'ın yapmış olduğu araştırmalar Türk Spor Basını'nda futbolun yerinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Ancak günümüz basınında bu olgunun giderek abartıya varacak düzeylere ulaştığı görülmektedir. Bunun yanı sıra okur gazetelere baktığında futbol karşılaşmasıyla ilgili bilgi almaktan çok, o maçla ilgili çeşitli yorumlarla karşılaşmaktadır.

Futbol Federasyonunun Sosyal Araştırmalar Merkezine yaptırmış olduğu "Türkiye'de Futbol Algısı" konulu araştırma ise bireylerin zihninde sporla futbolun, futbolla da şiddetin ne denli iç içe girdiğini kanıtlamaktadır. Ayrıca spor basının taraflılığı olgusunu da açığa vurmaktadır. Türkiye genelinde 30 ilde, 1223 kişiyle görüşülerek, 1-10

Temmuz tarihleri arasında gerçekleştirilen araştırmada, Türk halkının futbola bakışı, Futbol Federasyonu'ndan beklentileri, futbol kalitesinin artırılması için yapılması gerekenler başta olmak üzere, çeşitli konularda ilginç sonuçlar ortaya çıkmıştır.

"-Türkiye'de futbol dendiğinde, görüşülen kişilerin 5'te 2'si şiddet ve şikeyi hatırlamakta. İkinci sırada, yakın bir oranda, futbol takımları geliyor. Milli Takım'ın hatırlanma oranı ise yüzde 17.

-Seyirciye göre Türkiye'deki futbol ailesi içinde ortanın üstünde sportmen olarak algılanan kesim futbolcular. Sıralamada en sonda medya gelmekte.

-Futbol Federasyonu'ndan gerçekleştirmesi istenilen uygulamaların başında futbolda şiddete karşı mücadele etmek geliyor. Bunu, dünya çapında futbolcu yetiştirmek, futbol adamlarını eğitmek ve spor ahlakını geliştirmeye yönelik çalışmalar izliyor.

-Statlarda şiddetin önlenmesini ve seyirci eğitimi konusundaki tedbirler yüksek ölçüde desteklenmekte.

-Görüşülen kişilerin 5'te 2'si spor medyasının doğru ve tarafsız bilgi verdiğini düşünürken, yüzde 55'i aksi kanıda. Gençler, medyaya daha olumlu yaklaşmakta.

-Yüzde 70'e göre, spor yazarları belirli bir kulübünün taraftarı olabilir, ama yazılarında taraf tutmamalıdır. Yüzde 20'ye göre spor yazarlarının taraf tutmasında bir sakınca yok, böylece haberler daha canlı oluyor" (www.ntvmsnbc.com).

Futbolda Şiddet ve Fanatizm konulu 437 katılımcı ile gerçekleştirilen bir başka araştırmada medyanın futbolda şiddeti destek-

lediği gerçeği bir kez daha karşımıza çıkarmaktadır.

"Katılımcılardan futbolda yaşanan şiddet olaylarından hangi kesim ya da kesimleri sorumlu tuttıklarına yönelik bilgi istedik. Şiddet olaylarının sorumlusu olarak ilk sırada yüzde 68.6'yla medya gösterildi, ardından yüzde 63.8'le taraftarlar, yüzde 52.4'le futbol kulüplerinin yönetimleri, yüzde 46.9'la amigolar, yüzde 30.4'le güvenlik güçleri, yüzde 16.7'yle futbol oyuncularını, yüzde 16.5'le hakemler ve yüzde 6.2'yle de teknik kadro sıralandı." (Yeniçeri ve Kökdemir, www.baskent.edu.tr).

Medyayla klüp ilişkilerinin bu denli gözler önünde olduğu bir ortamda elbette medyanın suçlanması doğaldır. Bunun temelinde mesleğini hakkıyla yerine getirecek uzman eleman eksikliğinin yattığını söylemek olasıdır. İhsan Topaloğlu, Zaman Gazetesi'ne yapmış olduğu bir açıklamada bu olgunun üzerinde durarak "Eskiden de herkes takım tutardı; ama gazeteci ile kulüp yöneticileri arasında akçalı konular ve alışverişler olmazdı. Bu çok hassas bir terazidir. Gazeteci kulüp başkanını yönlendirmeye çalışırsa her şey birbirine karışır. Şimdi yaşanan budur." diyor. Milliyet'in efsanevi spor müdürü Namık Sevik'in de Fenerbahçe'nin içinde olduğunu; ancak hiçbir zaman şimdiki gibi kulübün işlerine karışmaya kalkmadığını vurgulayan Topaloğlu, son yıllarda genç ve deneyimsiz insanların spor müdürü olmasıyla bu sorunların yaşanmaya başladığını söylüyor. Ucuz insan çalıştırınca yapılan işin de ucuzladığını belirten Topaloğlu, her servisin başındaki insanlara göre yönetildiğinin altını çiziyor." demektedir. (Özcan, www.zaman.com.tr, 24.03.2003)

Bu durumu medyamızın içinde bulunduğu duruma bağlamak olasıdır. Günümüz Türk

medyası iki kutuplu bir görünüm ortaya koymak da ve spor basını da bu iki grubun elinde yönlendirilmektedir. Özellikle Doğan Grubunun medyanın her alanında önemli bir etkinliği bulunmaktadır.

“Türk medyasının tamamına yakını elinde bulunduran iki dev basın kuruluşunda çalışan “spor yazarları” bu grupların sahip olduğu çeşitli gazetelerde aynı anda yazmakta, -bir “spor yazarı”nın aynı hafta (3-4), farklı gazetelerde futbol eleştiri/yorumları- TV’lerin spor programlarında yer almaktadır.”(Sert, 2000: 136)

Bu durum aynı görüşlerin farklı yayın organlarından kitlelere ulaştırılmasına böylelikle de tek yönlü bir bilgi ya da görüş akışı ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Ayrıca izlenirlik ya da okunurluk uğruna statlardaki gerilimi ayakta tutmak onlar açısından yaralı olmaktadır. “Bu taraftara yazıktır, günahdır gibi popülist yaklaşımlarıyla, üstü örtülü biçimde -tribünlerdeki gerilim- sıcak tutulmaktadır.” (Sert, 2000: 136)

Sonuç

Futbol günümüzde tüm dünyada en büyük ilgiyi gören spor dalıdır. Futbolun ticari bir alan olarak giderek gelişmeye başlaması hem klüpler, hem medya açısından taraftarlık olgusunun desteklenmesine yol açmaktadır.

Medyanın yanı sıra futbol kulübü sahipliği de ekonomik ve toplumsal bir iktidar getirmektedir. Bu nedenle bir çok iş adamı hem bir medya kuruluşuna hem bir futbol kulübüne sahip olmak istemektedir. Bu da karmaşık ilişkiler yumağını daha da karmaşık bir konuma getirmektedir.

Ekonomik nedenlerden dolayı toplumumuzda şiddetin giderek artmasının bir yansıması ise futbol alanında görmekteyiz. Gerek ülkemizde gerek diğer ülkelerde futbolda şiddetin boyutları giderek artmaktadır. Bunu önlemek için bireylere olduğu kadar medyaya da büyük sorumluluklar düşmektedir. Oysa yukarıda sözünü etmiş olduğumuz araştırmaların tamamı futbolda şiddet olgusu ve medyanın doğrudan ilişkili olduğunu göstermiştir.

Medya kuruluşları yayın yaparken tarafsızlığı bir yana bırakarak spor karşılaşmalarının özünde yer alan centilmenliği vurgulamalıdır. Böylelikle yazılı spor basını belirli bir seviyeye kavuşacak, meslek ilkeleri çerçevesinde yayın politikalarını belirleyerek hedef kitesinin gözünde hak ettiği saygınlığa kavuşacak ve okuyucular tarafından ilgiyle, beğeniyle izlenecektir.

Ancak bunun için öncelikle iyi bir gazetecilik eğitimi almış spor yazarlarının ve yorumcularının yetiştirilmesi önemlidir.

Kaynakça

Arık, B. (2003).

Bir televizyon ürünü olarak futbolun televizyonda temsili. *İstanbul üniversitesi iletişim fakültesi dergisi*, XVI, 599-617.

Arıpınar, E. (1992).

Türk futbol tarihi (1904-1991). İstanbul: Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları.

- Bale, J. (2001). Futbol stadı korku bölgesi mi?. *Futbol ve kültür*. Roman Horak, Wolfgang Reiter, Tanıl Bora (Derleyen), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Büyükbaykal, G. N. (2004). *Geçmişten günümüze Türkiye'de yazılı spor basınında futbolun yeri ve önemi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi yayını.
- Daroğlu, R.& San, H. (1960). *Türk futbol tarihi*, Ankara: Türkiye Futbol Federasyonu yayını.
- Ertürk, Y.D. (2005, Ocak). Sonunda ölüm var; spor ve şiddet. *Popüler bilim dergisi*, 131, 15-18
- Kahraman, H.B. (1998). Popüler kültür ve şiddet, www.radikal.com.tr, 23.11.1998.
- Kaya, Y.A. (2002). Spor basını konuları, konuların seçim süreci ve seçim ölçütleri. *İstanbul üniversitesi iletişim fakültesi dergisi*, XIV, 171-192.
- Koçak, K. (2002). İkinci ligler sahici futbol ortamları. *Karizma Dergisi*, 11, 90-100.
- Kökdemir, D.& Yeniçeri, Z. (2004, 25 Kasım). Futbol terörü ve terör yönetimi: sembolik ölümler gerçek cinayetler. 30 Nisan 2006. www.baskent.edu.tr.
- Özcan, Z. (2003, 24 Mart). TV'ler rayting uğruna fanatizmi körüklüyor. *Zaman Gazetesi*, 20,04.2006. www.zaman.com.tr.
- Özgen, M. (2004). Futbolda sanayileşme olgusu ve toplumsal etkisi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, XIX, 25-38.
- Sert, M. (2000). *Gol atan galip futbola sosyolojik bir bakış*. İstanbul: Bağlam Yayınları
- Tolan, B. (1983). *Toplum bilimlerine giriş*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Yeniçeri, Z. & Kökdemir, D. (2004). Tencere dibin kara. 15.04.2006. www.baskent.edu.tr
- (1993) *Le petit robert*. Paris: Robert Yayınları

- (1963). *Futbol yıllığı*. İstanbul: Türkiye Futbol Federasyonu yayını.
- (2005, 10 Ağustos). www.habervitrini.com.
- (2005, 16 Kasım). www.sncweb.ch.
- (2005, 27 Ekim). www.ntvmsnbc.com.